מרכז להגנת הדמוקרטיה בישראל (ע"ר)
THE CENTER FOR THE PROTECTION OF DEMOCRACY IN ISRAEL
قيشف – مركز حماية الديموقراطية في اسرائيل
KESHEV קשב

"היאכטה בידינו"

סיקור עצירת משט המחאה בתקשורת הישראלית

מה גילו מדורי ביקורת הטלוויזיה שלא סיפרו לנו בחדשות?

יולי 2011

מחקר וכתיבה: חנה גרין
ניהול מחקר: שירי אירם

USAID FROM THE AMERICAN PEOPLE

This report is made possible by the generous support of the American people through the United States Agency for International Development (USAID). The contents are the responsibility of Keshev and do not necessarily reflect the views of USAID or the United States Government.

צוות והנהלת קשב

נשיא	דויד גרוסמן	
יו״ר	דני רובינשטיין	
מנכ״ל מייסד	יזהר באר	
פיקוח אקדמי	דר׳ תמר אשורי	
חברי הצוות	שירי אירם	מנהלת המחקר
	חנה גרין	חוקרת
	ליאת גרצס	דוברת
	אביבה שמש	מפתחת משאבים
חברי הנהלה	שרל אנדרלין, פרופ׳ גליה גולן, מנואלה דבירי, דר׳ דניאל דור, דר׳ צביה ולדן, יפתח יעקב, דר׳ הגר להב, פרופ׳ רם לוי, דר׳ עאדל מנאע, דר׳ לאה מנדלזיס, ענת סרגוסטי, עו״ד דר׳ יובל קרניאל, פרופ׳ פרנסס רדאי, פרופ׳ דב שנער, עו״ד טליה ששון, דר׳ מרי תותרי, דר׳ מייק דהאן	

מבוא

ביום שלישי, ה-19 ביולי 2011, עצר חיל הים הישראלי יאכטה צרפתית קטנה, שכינויה "דיגניטה אל-כראמה", אשר ניסתה להגיע אל נמל עזה. מטרת שישה עשר פעילי הספינה הייתה למחות על המצור שמטילה מדינת ישראל על רצועת עזה. לאחר שהדרג המדיני והצבאי הישראלי החליט שאין לאפשר למשט לשבור את המצור, השתלטו חיילי צה"ל על הספינה. החיילים לא נתקלו בהתנגדות מצד הפעילים, אשר הובלו אל נמל אשדוד והועברו לידי משטרת ישראל.

הספינה הייתה חלק ממערך מחאה רחב יותר של 20 ספינות וכ-1,500 פעילים מרחבי העולם, אשר שאפו להגיע לנמל עזה במטרה למחות נגד הסגר אשר ישראל מטילה על הרצועה. נכון להיום, אל-כראמה היא היחידה מתוך ספינות משט זה שהצליחה להתקרב לעזה ואשר נעצרה על ידי צה"ל.

בדקנו את סיקור האירוע במהדורות החדשות המרכזיות בישראל (בערוצים 1, 2 ו-10) בערב ה-19 ביולי, היום בו נעצרה הספינה, וכן את הסיקור בארבעת העיתונים המרכזיים בישראל ב-20 ביולי ("ידיעות אחרונות", "הארץ", "מעריב" ו"ישראל היום"), למחרת מעצרה. כמו-כן ניתחנו את מדורי הטלוויזיה בעיתונות המודפסת ביום הבא, ה-21 ביולי, בהם הופיעה ביקורת על סרט חדש העוסק במצור על עזה ואשר הוקרן באופן מקרי למחרת מעצר הספינה.

בבדיקה מצאנו כי התקשורת הישראלית סיפרה לציבור הישראלי באותם ימים שני סיפורים שונים לחלוטין: האחד, שהופיע במדורי החדשות היה סיפור פשוט ובהיר. על פי סיפור זה, צה"ל עמד יפה במשימה הראויה שהוטלה בפניו, עצר את הספינה העויינת באופן מקצועי, הומאני ומתחשב, באירוע שהסתיים בהצלחה שלמה. הסיפור השני לא הופיע במדורי החדשות של העיתונות המודפסת והמשודרת, אלא רק בביקורת טלוויזיה שעסקה בסרט על המצור שהטילה ישראל על עזה ובמשמעויותיו הרחבות. מה שהעורכים בחרו להעלים מהציבור במדורי החדשות, קרי השאלות המהותיות אשר המשט העלה בנוגע למדיניות הסגר הישראלי השנוי במחלוקת על רצועת עזה, הופיע בהרחבה בביקורת הטלוויזיה.

מהסיקור החדשותי התקבל הרושם כי פעילי הספינה ניסו להגיע לעזה מתוך מטרה אחת - לפגוע בישראל ולעשות לה דה-לגיטימציה, ושעל כן היה ראוי מכל וכל לעצור את הספינה ובצורה מקצועית. המסר אותו ניסו להעביר המוחים כנגד משמעויות הסגר הישראלי על עזה, נדחק לחלוטין מהדיווח החדשותי. עורכי מדורי החדשות התעלמו מחשיבות הבנתן של משמעויות אלה, שהשפעתן על יחסי החוץ של ישראל ועל הציבור בארץ בשנים האחרונות מרחיקת לכת. כמו שראינו בסיקור המשט הקודם, שהסתיים בשפיכות דמים ובהשלכות דרמטיות על יחסי החוץ של המדינה, התקשורת העדיפה להתמקד בביצועי צה"ל, והדיון הוסט מהסוגיה החשובה – מדיניות המצור המתמשכת ומשמעויותיה הרחבות.

בטורי ביקורת הטלוויזיה, לעומת זאת, ניתן היה לקבל רושם שונה לחלוטין. שם נשאלו השאלות הנוקבות ביותר על מדיניות הסגר, שהציגו באופן אבסורדי וגרוטסקי את שיקולי מקבלי ההחלטות בנושא. למרבה הצער, הביקורת הזאת הופיעה הרחק מעמודי החדשות.

"ישראל היום"

הפניה בעמוד הראשון של "ישראל היום" סיפרה:

המשט הסתיים בכיבוד (כותרת ראשית)

חלק, מהר ובלי בעיות: הקומנדו הימי השתלט על הספינה "כראמה", הציע לפעילים פירות ושתייה והביא אותם לנמל אשדוד * רה"מ נתניהו הודה לרמטכ"ל על הביצוע החלק, ואמר כי "פעולה מדינית שיטתית ניטרלה את המשט" (כותרת משנה)

בחירת המילים בכותרת הראשית הגחיכה לחלוטין את המשט, ובהשלכה מכך גם את מטרותיו.

ההפניה לוותה בתמונה של דובר צה"ל, המראה חייל מציע פירות לפעילים. מה שהודגש היה הביצוע החלק של צה"ל, כאשר המילים "עזה" או "מצור" כלל לא הופיעו בדיווח. למעשה, מטרתו של המשט הועלמה לחלוטין מעיני הקוראים.

המשט הסתיים בכיבוד

חלק, מהר ובלי בעיות: הקומנדו הימי השתלט על הספינה "כראמה", הציע לפעילים פירות ושתייה והביא אותם לנמל אשדוד ● רה"מ נתניהו הודה לרמטכ"ל על הביצוע החלק, ואמר כי "פעולה מדינית שיטתית ניטרלה את המשט" ● לילך שובל, עמ' 05

צילום: חנן צה"ל

"ישראל היום", עמוד 1, 20 ביולי 2011

כותרות הכתבה בעמוד 5 של "ישראל היום" אמרו:

צה"ל: על היאכטה לא היה סיוע הומניטרי (כותרת ראשית)

לוחמי השייטת השתלטו בלי התנגדות על "דיגניטי-כראמה" * הפעילים שזממו לפרוץ את הסגר הימי הועברו לנמל אשדוד – ויגורשו * רה"מ בירך את הרמטכ"ל: "הממשלה ניטרלה את המשט בפעולה מדינית שיטתית" (כותרת משנה)

הכותרת הראשית העבירה מסר חשדני כלפי הפעילים, כמו הייתה כוונתם להעביר ציוד הומניטארי, שבאופן תמוה לא נמצא על הספינה. העובדה שמטרת המשט, מלכתחילה, הייתה פוליטית - למחות נגד הסגר המתמשך על עזה - הייתה יכולה להסביר את היעדר הציוד ההומניטארי, אך שוב, עזה כלל אינה מופיעה בכותרות, כך שמטרת הפעילים לוטה בערפל.

כותרת המשנה דיווחה כי הפעילים "זממו" לפרוץ את הסגר הימי, שוב תוך העלמת המסר הלגיטימי שלהם נגד מדיניות ישראל. לאחר מכן הכותרת המשיכה בשיר ההלל לצמרת המדינית והצבאית שמנעה את הפעולה.

רק במעמקי הטקסט נמצאו התייחסויות לסגר על רצועת עזה, למשל, מפיו של מזכ"ל הליגה הערבית, נביל אל-עראבי:

> "הליגה הערבית רואה בסגר שמטילה ישראל על עזה מעשה לא חוקי. על הקהילה הבינלאומית ללחוץ עליה להסיר את המצור מעל רצועת עזה"

ב"ישראל היום" בחרו להביא דברי ביקורת על מדיניות ישראל רק מפי דובר חמאס והליגה הערבית, אשר מידת הלגיטימיות שלהם בקרב הציבור הישראלי ידועה. ביקורת מהצד השמאלי של המפה הפוליטית בישראל על מדיניות המצור נעלמה לחלוטין מן הסיקור, תוך הדרתה למעשה אל מחוץ לגבולות השיח הציבורי. מהמופיע בעיתון נדמה כי אלו המעבירים ביקורת על המדינה הם רק אויביה המרים ביותר.

"ידיעות אחרונות"

ההפניה בעמוד הראשון של "ידיעות אחרונות" קבעה:

בנחישות וברגישות

היא לוותה באותה תמונה של דובר צה"ל אשר פורסמה ב"ישראל היום", של חייל המגיש פירות לנוסעי היאכטה. שוב, מוקד הדיווח היה הביצוע החלק של צה"ל וסוגית המצור הועלמה.

"ידיעות אחרונות", עמוד 1, 20 ביולי 2011

כותרות הכתבה בעמוד 13 של "ידיעות אחרונות" סיפרו:

היאכטה בידינו (כותרת ראשית)

הפעם זה נראה לגמרי אחרת: לוחמי השייטת השתלטו אתמול במהירות וללא שימוש בכוח על היאכטה "כראמה" שהפליגה לרצועת עזה * על הספינה לא נמצאו כל אמצעי לחימה – אבל גם לא היה שם ציוד הומניטרי (כותרת משנה)

הכותרת הראשית הכריזה בגאווה כי צלחנו את המשט. ושוב, הציפייה הלא ממומשת למציאת ציוד הומניטארי מגיעה לכותרות.

גם ב"ידיעות אחרונות" המסר של פעילי המשט נגד מדיניות ישראל נדחק למעמקי הטקסט, שם, למשל, צוטטה הודעת ממשלת צרפת:

> "ישראל צריכה לאפשר העברת סיוע הומניטרי בינלאומי לעזה. יש להסיר את הסגר ולאפשר למבקרים מן החוץ להגיע לשטחי הרשות הפלסטינית".

הכתבה לוותה בתמונות נוספות של דובר צה"ל, של חייל העוזר באדיבות לנוסע לרדת מהספינה, וכן של ההשתלטות עליה בלב ים, בליווי הכתובית המפרגנת:

אחרי שהזהירו את הקברניט בקשר, השתלטו לוחמי הקומנדו על ה"כראמה"

"מעריב"

עורכי "מעריב" דחקו את סיפורה של הספינה אל-כראמה לעמוד 14 של העיתון, שם הופיעה תמונה בליווי הסבר קצר, תחת הכותרת:

מבצע כראמה

מוקד הסיקור, גם כאן, היה הבלימה המוצלחת של הספינה על ידי צה"ל.

מבצע כראמה

כאשר כוחות צה"ל החלו להיערך למשט הפרו־פלסטיני הם העריכו כי לחופי הרצועה ינסו להגיע 20 ספינות ו־1,500 פעילים. אך אתמול הסתיים המשט בקול ענות חלושה: לוחמי השייטת השתלטו בקלות וללא אלימות על יאכטה שעליה היו 16 פעילים פרו־פלסטינים. כאשר התברר כי הפעילים שנמצאים על סיפון הסירה לא שועים לאזהרות חיל הים, הורה הרמטכ"ל רב אלוף בני גנץ להשתלט עליה. על הפעולה פיקד מפקד חיל הים האלוף אליעזר (צ'יני) מרום. היאכטה "אל־כראמה" יצאה לפני כמה ימים מיוון והודיעה כי היא מפליגה לאלכסנדריה. זמן קצר לאחר מכן, התברר כי היא שיקרה לרשויות ועושה את דרכה לכיוון הרצועה. למרות ההצלחה בבלימת המשט אתמול, במערכת הצבאית לא פוקלים הגעה של ספינות נוספות בעתיד. באשר ליאכטה "אלכראמה", מסתמן כי מבחינה משפטית לא ניתן להחרים אותה והיא תוחזר ככל הנראה לבעליה בקרוב

כתבו: אחיקם משה דוד ורונן דמארי
צילום: יהודה להיאני

"מעריב", עמוד 14, 20 ביולי 2011

"הארץ"

הדיווח בעיתון "הארץ" הגיע ישירות מהספינה עצמה, מפי הכתבת עמירה הס אשר התלוותה למשט. כותרות הכתבה בעמוד הראשון של העיתון אמרו:

עמירה הס מסכמת 26 ימים במשט לעזה (כותרת גג)

150 חיילי קומנדו השתלטו על "כראמה" (כותרת ראשית)

"הארץ", עמוד 1, 20 ביולי 2011

בהמשך הכתבה בעמוד 2, הס מדווחת על השתלטות צה"ל על הספינות מנקודת מבטה של מי שהייתה על הספינה, תחת הכותרות:

חיל הים השתלט על "כראמה" במים בינלאומיים (כותרת ראשית)

כמעט ארבעה שבועות אחרי שיצאה הספינה הצרפתית לעזה, תם אתמול מסעה כשחיילי צה"ל ניווטו אותה אל נמל אשדוד * לא פחות משלוש אניות קרב ושבע סירות קומנדו גויסו להתמודד עם היאכטה הקטנה * עמירה הס מסכמת (כותרת משנה)

[...] מה שהתקרב במהירות לא הצחיק: שתי סירות קרב ארוכות, בצבע ירקרק, ועליהן חיילי קומנדו שפניהם עטויים במסיכות שחורות, מכוונים לעבר הדמויות הכתומות כל מיני כל נשק. [...] אחד אחד עלינו על שתי סירות גומי, רעולי הפנים הושיטו יד, אמרו מלים מרגיעות כמו "תחזיקי את ידי", "הנה אעביר לך את התיק" [...] מהסירות האחרות שקדו חיילים, רעולי פנים, לצלם כל אקט הומניטרי [...] (מתוך הכתבה)

אמנם, יש בכתבה ובכותרותיה נימה ברורה של ביקורת כלפי פעולת צה"ל. אולם, גם בסיקור החדשותי של המשט בעיתון "הארץ" מטרת המשט עצמה נעלמה מעיני הקוראים, יחד עם השאלות הנוקבות על מדיניות המצור על עזה. לכתבה של הס התלוותה כתבה חדשותית באותו עמוד אשר כותרתה:

נוסעי הספינה לא התנגדו ואיש לא נפגע

גם כאן, כמו בשלושת העיתונים האחרים, הדגש היה על השתלטות צה"ל על הספינה ולא על המטרה לשמה היא הפליגה מלכתחילה. גם עורכי "הארץ" בחרו הפעם לא לעסוק כלל בסגר ובמשמעויותיו.

מהדורות החדשות

כמו הסיקור בעיתונות המודפסת, גם הסיקור במהדורות החדשות בטלוויזיה התמקד בביצוע החלק של צה"ל, תוך התעלמות מסוגיית הסגר על רצועת עזה. שלושת הערוצים, 1, 2 ו-10, השתמשו בקטעי וידאו דרמטיים שהעביר להם דובר צה"ל, בהם נראה בין השאר חייל המתשאל באלחוט את קברניט הספינה מהו יעדה הסופי, והלה מודיע כי היעד הסופי הוא נמל עזה.

במהדורת "מבט" בערוץ 1, ההפניה מפתיח המהדורה ציינה:

השתלטות בלב ים (כותרת ראשית)

קריינית המהדורה, מירב מילר הפנתה את הצופים לכתב הצבאי, בדקה השלישית של המהדורה:

> ועכשיו לענייני המשט: סוף המשט, למעשה. חיל הים השתלט בצהריים בלב ים על הספינה הצרפתית דיגניטה-כראמה בדרכה לעזה. הנוסעים הובלו ללא התנגדות לנמל אשדוד.

אמיר בר-שלום תיאר את ההשתלטות החלקה על הספינה, וסיכם את הכתבה עם דגש על הצלחתנו למנוע דה-לגיטימציה של ישראל:

> "בישראל יכולים לסכם בהצלחה את המשט הנוכחי. מבין 20 ספינות שהיו אמורות לצאת, רק אחת בסופו של דבר הצליחה להפליג, אולי חשוב מכך, עם מעט מאוד, לגיטימציה בינלאומית."

דבריו של בר-שלום שיקפו היטב את הדגש של התקשורת הישראלית על סוגית הדה-לגיטימציה הבינלאומית של המדינה, ממנה הממשלה חוששת. התמקדות זו הסיטה את הדיון מכל ביקורת אפשרית שהמשט העלה על המדיניות של ישראל והפכה אותה למעשה לבלתי קבילה.

בחדשות ערוץ 2, ההפניה מפתיח המהדורה סיפרה:

צה"ל משתלט ללא קרב על ספינה שעשתה דרכה לעזה

קריינית המהדורה יונית לוי הפנתה את הצופים לכתב רוני דניאל, בדקה השביעית של המהדורה:

> "העניין הבא הערב. ללא שום התנגדות עצר חיל הים אחר הצהריים ספינה צרפתית שאנשיה ניסו לפרוץ את המצור לעזה. שישה עשר הפעילים שעל סיפונה הועברו לידי המשטרה שחיכתה להם בנמל אשדוד".

כתבתו של רוני דניאל תיארה את ההשתלטות המוצלחת על הספינה. אמנם, הובאו בכתבה דבריו של חבר בוועדת הקבלה של המשט בעזה, שאמר "אנחנו מצפים להם כאן, יותר ממיליון ושש מאות אלף פלסטינים שחיים בצילו של המצור הנפשע והבלתי חוקי הזה". אולם, הדגש של הכתבה ושל כותרותיה היה על המבצע הצבאי המוצלח. מעבר לעמדת הפלסטינים בעזה, לא הובאו דברי ביקורת על הסגר המוטל על הרצועה, וודאי שלא מפי מקורות לגיטימיים בשיח הציבורי הישראלי.

לבסוף, דניאל קבע בזלזל מסוים כי תכלית המשט הייתה "לפרוץ את המצור":

> העניין הוא שעל הספינה לא היה אף לא גרגיר אחד של סיוע הומניטארי. לפרוץ את המצור, זו התכלית. הטיעון ההומניטארי נעלם אפילו מדברי הפעילים.

שוב עלתה סוגית הציוד ההומניטארי, מתוך הנחה כי העברתו הייתה מטרתה המוצהרת של הספינה, ומכאן שחוסר הימצאותו מעיד על טקטיקת הטעיה, כביכול, של פעיליה, אשר מטרתם האמיתית לפגוע בישראל. מדבריו של דניאל לא עלתה אפשרות שיש לפעילים מסר פוליטי, אנושי, לגיטימי בנוגע למדיניות ישראל, שראוי להבין או לדווח עליו.

בחדשות 10, ההפניה מפתיח המהדורה ציינה:

יאכטה צרפתית קטנה שניסתה להגיע היום לעזה – הופנתה לנמל אשדוד

קריין המהדורה, יעקב איילון, הפנה את הצופים בדקה החמישית של המהדורה לכתב אלון בן דוד, לאחר כתבה אשר עסקה בגל תביעות נגד הצמרת המדינית בעקבות המשט של אשתקד:

> והיום יאכטה צרפתית קטנה שניסתה להגיע לעזה, הופנתה לנמל אשדוד, שם נמצא אלון בן דוד. ערב טוב אלון, הכנות רבות אבל יאכטה קטנה.

אלון בן-דוד דיווח על ההשתלטות והעברת הפעילים לידי המשטרה. לאחר מכן השידור עבר לכתבה של אור הלר על ההשתלטות על הספינה אל-כראמה. הלר פתח:

> לא משט, אפילו לא משטון, אפילו לא ספינה, בסך הכול יאכטה אחת, יאכטה בודדה, שאפילו לא נשאה עליה שום ציוד הומניטארי לרצועת עזה.

שוב אנו רואים את ההפתעה מחוסר הימצאות הציוד ההומניטארי על הספינה, ללא שום הסבר על מטרתה או המסר שניסו נוסעיה להעביר. בהמשך הכתבה הלר מציין:

> צוות אל-ג'זירה שהיה על היאכטה, עוד ניסה לשלוט תקשורתית בסיפור, ולשדר לעולם בשידור חי את ההשתלטות [...] אלא שכלקח מהמשט של השנה שעברה, הצליח השנה חיל הים לחסום לאחר מכן את השידורים, מתוך הספינה, ולשלוט תקשורתית בכל מה שיצא ממנה, וזה הרי הדבר היחיד החשוב כאן.

המסר של הלר קבע כי מה שחשוב בסיפור הזה הוא רק הקרב על הדימוי שלנו בעיני דעת הקהל הבינלאומית, וכי כל תכלית המשט היא לפגוע בתדמית של המדינה. ההתייחסות אל המצור הייתה כאל דבר שכלל איננו שנוי במחלוקת או ראוי לדיון ציבורי.

לאחר מכן הובאו דבריו של תא"ל רני בן-יהודה, ראש מטה חיל הים (חלקים מדבריו שודרו בשלושת מהדורות החדשות):

> "המשט הזה הוא חלק ממערכה כוללת כנגד הלגיטימציה של מדינת ישראל, לפעול בצורה שתבטיח את הביטחון של התושבים שלה ותמנע נשק מארגוני הטרור"

דבריו של איש הצבא, בן-יהודה, חיזקו את הסיפור התקשורתי של השתלטות צה"ל על הספינה כפי שעלו מכלל הסיקור: הפעילים מנסים לפגוע בלגיטימציה של ישראל בעולם, ללא כל הצדקה, ולכן פעולתם פסולה מן היסוד. לא הועלה אפילו צל של ספק בתקשורת שמטרת המחאה של פעילי המשט היא להצביע על מדיניות בעייתית, ולאו דווקא רק ליצור דה-לגיטימציה למדינת ישראל. וכך, הצבא הישראלי מסתמן כגיבור היום, אשר עצר פעולה מסוכנת בצורה מקצועית, חלקה וראויה.

אף אחד ממדורי החדשות בכלי התקשורת לא הביא אל הציבור את השאלות המהותיות העומדות על הפרק בנוגע למדיניות בעזה, או חשף אותם לביקורת על המצור מתוך הציבור הישראלי עצמו. כך, הציבור נשאר עם המסר הקבוע לפיו העולם שוב נגדנו - מנסה לפגוע בכל דרך במדינת ישראל.

ערוץ 10, מפתיח מהדורת החדשות, 19 ביולי 2011

ערוץ 1, מפתיח מהדורת החדשות, 19 ביולי 2011

ערוץ 2, מפתיח מהדורת החדשות, 19 ביולי 2011

"האם שוביו של שליט ניזונים מאבקת חלב?"

ביקורת על מדיניות הסגר במדורי הטלוויזיה של העיתונים

גישתם החסרה של כלי התקשורת בסיקור החדשותי של המשט, הוצגה באופן מאיר עיניים דווקא באמצעות מבקרי הטלוויזיה של העיתונות המודפסת. ב-21 ביולי, יום לאחר סיקור ההשתלטות על "אל-כראמה" בעיתונות, הופיעה בעיתונים "ידיעות אחרונות", "הארץ" ו"ישראל היום" ביקורת על סרטו התיעודי החדש של דוד אופק, "מותרות". הסרט עוסק במצור על רצועת עזה, ושודר באופן אקראי בערוץ "יס דוקו" למחרת עצירת הספינה אל-כראמה.

במדורי ביקורת הטלוויזיה אשר בעומק העיתון, הרחק מעמודי החדשות, הרשו לעצמם העיתונים לעסוק בשאלות מהותיות העולות מהמצור, ולהשמיע ביקורת על מדיניות הסגר. וכך דיווחו מבקרי הטלוויזיה:

מתוך מדור הטלוויזיה של שיר זיו, "ישראל היום", עמוד 36:

גלעד שליט. די באזכור שמו כדי לגרום לכל ישראלי להתמ־
תח בכיסא. שליט, הגיבור הנעדר של הסרט, הוא הנימוק הבי־
חוני לרשימת הסחורות האסורות. כשזה מגיע בפעם הראשונה,
זה נשמע מתקבל על הדעת: הרשויות הישראליות לא רוצות
ששוביו של שליט יאכלו בשר טרי לידו. בפעם השנייה זה כבר
מעורר חשד. הרשויות הישראליות לא מעוניינות ששוביו של
שליט יאכלו קיווי מעל ראשו. בפעם הבאה זה יישמע מטורף.
מול האנגר עצום ידיים, המאכלס סחורות שפג תוקפן וכבר לא
יגיעו לתושבי עזה – בהן אבקת חלב – מוכרחים לעצור רגע
ולשאול: האם שוביו של שליט ניזונים מאבקת חלב?

מתוך מדור הטלוויזיה של מורן שריר, "הארץ", עמוד 12:

מאז יוני 2007 מטילה ממשלת ישראל סגר על מעבר
סחורות בין ישראל לרצועת עזה, בין אם באופן רשמי או בפועל. כל
מוצר שנכנס לרצועה טעון אישור של מתאם פעולות הממשלה בשט־
חים. המתאם הוא זה שמנסח ומשנה כראות עיניו את רשימת המוצרים
המותרים והאסורים. העיקרון הזה עשוי לפרקים להישמע הגיוני, בייחוד
כאמצעי לחץ על השלטון שמחזיק בגלעד שליט, אבל בפועל הוא יוצר
מציאות מגוחכת. סרטו של אופק מציג את המציאות הזאת. לפעמים
היא קומית, לפעמים היא מקוממת, לפעמים היא גסת לב אבל בכל רגע
נתון היא עקומה וטוב לא ייצא ממנה.

מתוך מדור הטלוויזיה של אסף וייס, "ידיעות אחרונות", עמוד 18:

ובכן, טעית. ובניגוד לישראל הרשמית שהבינה רק אחרי שנים שהסגר ההרמטי על עזה "לא הועיל כלל וגם הזיק לתדמיתנו" – אני לא מתבייש להודות בשגיאותיי. בעדינות ובחוסר התלהמות מיותרת, באירוניה ובהימנעות מקלישאות – "מותרות" מצליח לשרטט מציאות טראגית ואבסורדית, על גבול הגרוטסקית, שמתרחשת מתחת לאפנו התתרני, שטח מלהריה את הניחוח המצחין שעולה מהטלת מצור, וגם מאין־סוף המוצרים המתקלקלים בשמש הקופחת של גבול עזה.

הסרט מספר את סיפור הסגר שהוטל בעקבות חטיפת גלעד שליט על מיליון וחצי תושבי הרצועה, אבל הוא נמנע מאוטומטיזציה של התגייסות נדושה. הביקורת קיימת, אבל היא לא מוטחת בפרצוף כד־מגוגיה בשנקל, אלא נעשית בצורה מושחזת ביותר שמפלחת באיזמל את הנרטיב השגור. וכל זה נעשה מבעד לפריזמה של המילה התמימה לכאורה "מותרות". כי מהם מותרות? לוקסוס? סדרת עינוגים שהאדם אינו נדרש להם לצורך הבטחת קיומו הבסיסי? בחיי היום־יום מותרות יכולות להיות שוקולד שהורים מקצים לילדיהם במשורה כדי להרביץ בהם חינוך לתזונה נאותה או למשל הימנעות מצפייה ב־24/7 הדור הבא". וההשוואה המתבקשת הזו, ששזורה בין הפריימים אך לא נאמרת מפורשות, מציבה את ישראל במעמד פטרוני ומתנשא.

ה"מותרות" בסרט הם אוסף של מוצרים שישראל אוסרת את הכנסתם לרצועה: בשר קפוא כן, אבל לא טרי; קמח כן, אבל לא קורנפלקס; גרגי־רי חומוס כן, אבל לא חומוס קלוי כי זה נכנס לקטגוריה של "פיצוחים"; גם כמה קילוגרמים של סוכר נשחרר לנתינים, אבל חלילה שלא יתענגו על שוקולד וחלבה וחמוצים. ולפי אילו קריטריונים נוצרת אותה רשימה שרירותית? אין לדעת. זה קורה בישיבות ביטחוניות שהסיווג שלהן הוא "סודי ביותר". הצופים זוכים רק לשמוע – לשמוע ולא להאמין – את הסבר האווילי: "כדי שהשובים של גלעד שליט לא יאכלו לו מעל הראש קיווי". כן, קיווי עסיסי – הוא הוא הפרי האסור שיגרום לתושבי עזה להפעיל לחץ על חוטפי גלעד עד שהם ייכנעו וישיבו אותו לישראל תמורת קצת ויטמין C.

כך העלו שלושה עיתונים יומיים בישראל שאלות נוקבות ביותר, שהציגו באופן אבסורדי וגרוטסקי את שיקולי מקבלי ההחלטות המנהלים את מדיניות הסגר של ישראל על רצועת עזה בשנים האחרונות. הביקורת הזאת הופיעה, למרבה הצער, הרחק מעמודי החדשות וללא שום קישור לסיקור המשט לעזה שנועד למחות על מדיניות זו.

יש לזכור כי מיקום משדר משמעות. רוב קוראי העיתונים תופסים את החומרים המופיעים בעמודי החדשות הקדמיים כחדשות חשובות, "קשות", "עובדתיות". כאן לומדים מה קרה ביום האתמול. החומרים המופיעים בחלקי העיתון האחרים – בעמודי החדשות האחוריים, המוסף היומי, מוספי סוף השבוע ומדורי ביקורת הטלוויזיה והקולנוע – נתפסים כחומרים "רכים", פחות "חשובים", פחות "עובדתיים". מעבר לכך, יש לזכור כי המיקום הוא תוצאה של החלטה עריכתית. אותם החומרים היו יכולים להופיע במיקום אחר לחלוטין, ואז היו מתפרשים על-ידינו כבעלי חשיבות שונה לגמרי.

בעיני קוראי מדורי הטלוויזיה ב-21 ביולי, הביקורת על הסגר הסתמנה כשולית ובלתי משמעותית, שהרי מדובר בביקורת טלוויזיה ותו לא, בניגוד למסרים החזקים אשר עברו בכתבות החדשותיות. ההתייחסות אל המשט כאל עוד מסע של דה-לגיטימציה בינלאומי נגד ישראל נשארה בעינה. המסר שניסו הפעילים להציג נגד מדיניות המצור – מסר שראוי להידון גם בציבור הישראלי ואולי בעיקר על ידו – נותר מחוץ לתחומי השיח הציבורי המקובל במדינה.